

Communicatie als stroomversneller

Een onderzoek naar het effect van de afzender op draagvlak bij het plaatsen van hoogspanningsstations

Rapport (TNO Publiek) TNO-2026-16006
31-03-2026

Luise Schlindwein, Eva Kleinherenbrink, Anika Batenburg

Samenvatting

Introductie

- De energietransitie vraagt om **ingrijpende veranderingen** die burgers direct raken, zoals de overstap naar elektrisch rijden, de komst van windmolens en de plaatsing van hoogspanningsstations in de regio.
- Effectieve communicatie speelt daarbij een belangrijke rol: burgers moeten begrijpen **waarom** deze veranderingen nodig zijn en **hoe** deze hun dagelijks leven beïnvloeden.
- Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van KGG & RVO, waarbij in samenspraak met de onderzoekers is gekozen voor een focus op hoogspanningsstations. Wij geven antwoord op de volgende vragen:
 1. Wat zijn de **communicatie- en participatiebehoeften** van bewoners rondom de plaatsing van hoogspanningsstations in de buurt?
 2. Welke invloed heeft de **afzender** op de mate van **draagvlak** van bewoners bij de plaatsing van hoogspanningsstations in de buurt?

Methode

Om onze onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we een **online experiment** uitgevoerd onder 1249 Nederlanders. Deelnemers kregen een fictieve brief te lezen over de **plaatsing van een hoogspanningsstation in hun buurt** die enkel verschilde in de afzender. De **afzender** van deze brief was TenneT, de Rijksoverheid, de provincie, de gemeente of een combinatie van alle vier.

Resultaten: Communicatie- en participatiebehoeften

- 57% verwachtte **geen andere afzender(s)** dan degene die hen werd getoond. 20% verwachtte wel een andere afzender, namelijk **alle partijen gezamenlijk**, omdat deze partijen samen verantwoordelijkheid dragen voor het project.
- Over o.a. inwonersbetrokkenheid, bouwvergunningen, projectinpassing en locatiekeuze wilden deelnemers vooral **informatie van de gemeente** ontvangen.
- 50% **miste informatie** in de brief, o.a. over de locatie en/of zoekgebied, overlast en/of leefomgeving, en tijdsplanning en/of besluitvorming.
- 84% wil het liefst **via een brief geïnformeerd** worden over de ontwikkelingen van een hoogspanningsstation. Ongeveer twee derde wil **samen met andere bewoners invloed uitoefenen**.

Resultaten: Afzender en draagvlak

- **46%** van de deelnemers is **vóór een hoogspanningsstation** in hun buurt en **33% is tegen**. Het maakt voor het gemiddelde draagvlak **niet uit welke afzender op de brief staat**.
- Draagvlak is wel afhankelijk van de politieke voorkeur van de lezer en van de politieke kleur waarmee deelnemers de afzender associëren: Een **grotere afstand tussen de politieke voorkeur van de lezer en de politieke kleur van de afzender** hangt samen met **minder vertrouwen** in, en **ervaren geloofwaardigheid** van de afzender. Dit kan vervolgens leiden tot met **minder steun** voor het plaatsen van een hoogspanningsstation.

Inhoud

1. Aanleiding
2. Methode
3. Resultaten
 - 3.1 Communicatie- en participatiebehoeften
 - 3.2 Draagvlak voor een hoogspanningsstation
4. Conclusies & Aanbevelingen
5. Referenties
6. Bijlage

1. Aanleiding

Aanleiding van het onderzoek

- De energietransitie vraagt om **ingrijpende veranderingen** die burgers direct raken, zoals de overstap naar elektrisch rijden, de komst van windmolens en de plaatsing van hoogspanningsstations in de regio. Voor het slagen van deze transitie is niet alleen technische realisatie nodig, maar ook **maatschappelijk draagvlak**.
- **Effectieve communicatie** speelt daarbij een belangrijke rol: burgers moeten begrijpen **waarom** veranderingen nodig zijn en **hoe** deze veranderingen hun dagelijks leven beïnvloeden.
- Een belangrijk onderdeel van de communicatie is de **afzender**. Naast de Rijksoverheid voorzien gemeenten, netbeheerders, maatschappelijke organisaties en intermediairs burgers van kennis en informatie.
- In overleg met de opdrachtgevers KGG & RVO is in dit onderzoek gekozen voor de casus van het **plaatsen van een hoogspanningsstation** in de buurt. Steeds meer burgers zullen met een hoogspanningsstation te maken krijgen, vanwege de noodzakelijke uitbreiding van het hoogspanningsnet.
- In opdracht van KGG & RVO geven we in dit onderzoek antwoord op de volgende vragen:
 1. **Wat zijn de communicatie- en participatiebehoeften van bewoners rondom de plaatsing van hoogspanningsstations in de buurt?**
 2. **Welke invloed heeft de afzender op de mate van draagvlak van bewoners bij de plaatsing van hoogspanningsstations in de buurt?**

Wat weten we al over de invloed van de afzender?

- Eerder onderzoek laat zien dat een beleidsboodschap over klimaat of energie als overtuigender wordt gezien wanneer deze afkomstig is van een afzender die als **geloofwaardig** en **betrouwbaar** wordt beschouwd.^{1,2,3,4,5}
- Daarnaast blijkt uit eerder onderzoek dat de **groepsidentiteit** van de afzender belangrijk is. Wanneer iemand zichzelf als **onderdeel van een sociale groep** beschouwt, bijvoorbeeld een groep met een bepaalde politieke voorkeur (**ideologische identiteit**), sluiten hun **opvattingen, overtuigingen en gedragingen** aan bij de normen van die groep. Mensen staan meer open voor argumenten die worden gebracht door een afzender die zij als deel van hun **eigen groep** zien, terwijl dezelfde boodschap sneller wordt afgewezen wanneer deze afkomstig is van een **'andere' groep**.^{6,7,8}
- Op basis van deze bevindingen onderzoeken we **in hoeverre ervaren geloofwaardigheid, betrouwbaarheid en de groepsidentiteit van de afzender** invloed hebben op het **draagvlak voor het plaatsen van een hoogspanningsstation** in de buurt.

2. Methode

Online experiment

- Om onze onderzoeksvraag te beantwoorden hebben we een [online experiment](#) uitgevoerd, met daarin een fictieve brief, gevolgd door een vragenlijst. Deelnemers kregen willekeurig één van vijf versies van de brief te lezen. Deze brief was afkomstig van TenneT, de Rijksoverheid, de provincie (in de tekst ‘uw provincie’), de gemeente (in de tekst ‘uw gemeente’), of van alle vier deze partijen gezamenlijk. Zie [pagina 9](#) voor een voorbeeld van de brief. Voor een overzicht van de gestelde vragen, zie [pagina 10](#).
- De brief over de fictieve bouw van een hoogspanningsstation in de buurt van de deelnemers was gebaseerd op verschillende voorbeeldteksten uit de praktijk: [TenneT - Hoogspanningsstation Amsterdam Zuidoost](#), [RIVM - Uitleg hoogspanningsstations](#) en een bewonersbrief van het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) over een webinar en inloopbijeenkomsten voor het project ‘Hoogspanningsstation Amsterdam Zuidoost’.
- Van [16 december 2025 tot 5 januari 2026](#) heeft Ipsos I&O in opdracht van TNO de online vragenlijst uitgezet onder een representatieve steekproef van Nederlanders van 18 jaar en ouder. Voorafgaand aan het onderzoek werd geïnformeerde toestemming gevraagd aan alle deelnemers. De onderzoeksprocedure werd goedgekeurd door de ethische commissie van TNO (dossier nr. 2025-851).
- In totaal hebben [1249 respondenten](#) de vragenlijst ingevuld. Zie [pagina 11](#) voor een overzicht van de kenmerken van de steekproef.

Voorbeeld fictieve brief

Brief van de Rijksoverheid, uw provincie, uw gemeente en TenneT

Onderwerp: Een nieuw hoogspanningsstation bij u in de omgeving

Beste bewoner,

De Rijksoverheid, uw provincie, uw gemeente en TenneT (de netbeheerder van het landelijke hoogspanningsnet in Nederland) hebben samen plannen om bij u in de omgeving een hoogspanningsstation te bouwen. In deze brief leggen we uit waarom deze plannen er zijn en wat dat voor u betekent.

Wat is een hoogspanningsstation?

Een hoogspanningsstation verbindt verschillende delen van het elektriciteitsnet. Het kan schakelen en de spanning verlagen. Dat noemen we transformeren. Het kan ook de stroom verdelen over verschillende uitgaande verbindingen. Dit is belangrijk voor het transport van elektriciteit naar huishoudens en bedrijven, waarbij de spanning wordt verlaagd om het veilig te maken voor gebruik. Het station heeft een totaal benodigd oppervlakte van ongeveer 25 hectare (zo'n 37 voetbalvelden). Hieronder ziet u een voorbeeldfoto van een hoogspanningsstation.

Bron: <https://www.changgi.be>

Het elektriciteitsnet raakt verstopt

Een nieuw hoogspanningsstation is nodig omdat we steeds meer stroom gebruiken en opwekken. Als we het huidige netwerk niet uitbreiden, blijft het elektriciteitsnet verstopt. Er is dan niet voldoende stroom beschikbaar voor nieuwe aansluitingen van huizen en bedrijven. Die komen dan op een wachtlijst. Dit kan grote gevolgen hebben. De bouw van nieuwe gebouwen als woningen en scholen loopt vertraging op en bedrijven kunnen niet uitbreiden, verduurzamen of investeren. Met het nieuwe station kunnen we straks weer voldoende elektriciteit transporteren.

Wat gaat er nu gebeuren?

Waar het station uiteindelijk precies komt weten we nog niet. Daar hebben de Rijksoverheid, uw provincie, uw gemeente en TenneT ook de hulp van de omgeving voor nodig. We proberen zoveel mogelijke rekening te houden met de omwonenden, natuurgebieden, cultuurhistorisch erfgoed, recreatiegebieden, industrieterreinen en landbouwgebied.

Er zijn drie fases totdat het hoogspanningsstation er daadwerkelijk is.

Fase 1: Verkenningfase

In de verkenningfase onderzoeken we wat de beste locatie is voor het hoogspanningsstation. Eerst maken we een plan voor hoe we de omgeving hierbij betrekken. Op basis van adviezen en inbreng uit de omgeving doen we daarna onderzoek, bijvoorbeeld naar het milieu, de kosten en de haalbaarheid.

Fase 2: Plan-uitwerkingsfase

In de plan-uitwerkingsfase wordt de locatie voorlopig vastgesteld en werken we de plannen verder uit. We doen extra onderzoek naar het milieu, de techniek en de kosten. Op basis hiervan wordt de definitieve locatiekeuze en daarbij horende vergunningen vastgesteld. Inwoners kunnen op verschillende momenten in dit proces reageren.

Fase 3: Bouwfase

In de bouwfase gaan we van start met de bouw van het hoogspanningsstation. We richten het bouwterrein in, voeren voorbereidende werkzaamheden uit en bouwen daarna stap voor stap het station en de bijbehorende onderdelen. Tijdens deze fase houden we inwoners op de hoogte van de planning en mogelijke hinder, zoals geluid of tijdelijk extra verkeer. Na de bouw testen we het station uitgebreid voordat het in gebruik wordt genomen.

De gestelde vragen

Na het lezen van de brief beantwoordden de deelnemers verschillende vragen. Hieronder staan de vragen kort toegelicht.

Draagvlak voor de bouw van een hoogspanningsstation

- Drie stellingen op een 7-punt schaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens, bijvoorbeeld: *“Ik ben voor de bouw van een hoogspanningsstation in mijn omgeving.”*

Verwachting afzender(s)

- Vraag of deelnemers één of meerdere andere afzender(s) verwachten, met 7 antwoordmogelijkheden: *“Nee ik had geen andere afzender(s) verwacht”, “Ja, TenneT”, “Ja, de Rijksoverheid”, Ja, de gemeente”, “Ja, de provincie”, “Ja, TenneT, de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente samen”* of *“Ja, anders namelijk (noem één of meerdere afzenders): [open antwoord]”*.
- Indien deelnemers één of meerdere andere afzender(s) hadden verwacht, kregen ze een open vraag over waarom ze deze afzender(s) hadden verwacht.

Missende informatie

- Vraag naar informatie die in de brief miste, met 2 antwoordmogelijkheden: *“Ja, ik miste informatie over: [open antwoord]”* of *“Nee, ik miste geen informatie”*.

Ervaren geloofwaardigheid van de afzender

- Vraag naar ervaren geloofwaardigheid per afzender op een 7-punt schaal van (1) helemaal ongeloofwaardig tot (7) helemaal geloofwaardig.

Vertrouwen in de afzender

- Vraag naar vertrouwen per afzender op een 7-punt schaal van (1) helemaal geen vertrouwen tot (7) heel veel vertrouwen.

Politieke kleur van de afzenders

- Per afzender één schaal van links (1) tot rechts (11).

Informatiebehoeften

- Vraag om aan te geven wat de verwachte afzender is van informatie over verschillende aspecten van een hoogspanningsstation, waaronder tijdelijk bouw, betrokkenheid bewoners, met telkens de antwoordopties *“Het maakt mij niet uit van welke partij de informatie komt”* of *“Hierover hoef ik geen informatie”*.

Favoriete afzender per bouwfase

- Vraag om per bouwfase aan te geven in hoeverre deelnemers van een specifieke afzender informatie zouden willen ontvangen, aangegeven op een 7-punt schaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens, bijv. *“In de verkenningsfase zou ik het prettig vinden om informatie te ontvangen van...”*.

Participatiebehoeften

- Vier stellingen op een 7-punt schaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens, bijvoorbeeld: *“Ik wil geïnformeerd worden over de ontwikkeling van het hoogspanningsstation.”*
- Indien **deelnemers geïnformeerd willen worden** over de ontwikkeling van het hoogspanningsstation, kregen ze de vraag op welke manier ze geïnformeerd willen worden met 9 antwoordmogelijkheden, waaronder *“een brief”, “via een website”, etc.*

Politieke oriëntatie van de deelnemers

- Twee schalen van links (1) tot rechts (11) en progressief (1) tot conservatief (11).

Ervaring soortgelijke projecten

- Vraag naar ervaring met een vergelijkbaar energieproject (bijv. hoogspanningsstation, windmolens, waterstofbuisleiding).

Kenmerken van de respondenten

- Leeftijd, geslacht, opleiding, regio, inkomen, stedelijkheid

Deelnemers (N = 1249)

In vergelijking met de Nederlandse bevolking...

- is onze steekproef voldoende representatief qua geslacht, opleiding, regio en stedelijkheid.
- bevat onze steekproef relatief minder jongere volwassenen (18-24 jaar oud) en meer oudere volwassenen (50-64 jaar oud).
- verschilt de steekproef qua bruto jaarinkomen van het huishouden met een lichte oververtegenwoordiging rond modaal inkomen.

Demografische gegevens		% Steekproef	% NL bevolking (bron: CBS)
Geslacht	Vrouw	47.5%	50.6%
	Man	52.5%	49.4%
Leeftijd	18-24	3.0%	10.9%
	25-34	15.9%	16.3%
	35-49	22.1%	22.4%
	50-64	35.1%	25.0%
	65+	23.9%	25.5%
	Opleiding	Laag	23.3%
	Middelbaar	39.0%	38.9%
	Hoog	37.7%	42.3%
Regio	Noord	10.2%	9.9%
	Oost	22.1%	20.9%
	West	43.3%	45.6%
	Zuid	24.4%	23.6%

Demografische gegevens		% Steekproef	% NL bevolking (bron: CBS)
Bruto jaarinkomen van het huishouden	< 14.100€	4.9%	5.1%
	14.100-29.500€	12.6%	17.9%
	29.500-36.500€	12.0%	8.0%
	36.500-43.500€	15.0%	6.9%
	43.500-73.000€	23.4%	22.4%
	73.000-87.100€	8.4%	8.4%
	87.100€ of meer	11.4%	31.2%
	Weet ik niet/ wil ik niet zeggen	12.3%	n.v.t.
Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk	20.1%	26.2%
	Sterk stedelijk	29.8%	30.0%
	Matig stedelijk	16.8%	16.2%
	Weinig stedelijk	24.3%	21.1%
	Niet stedelijk	9.0%	6.4%

Tabel 1. Overzicht demografische gegevens van de deelnemers.

3. Resultaten

Leeswijzer 3.1

In dit onderzoek hebben wij eerst voorkeuren en verwachtingen rondom communicatie en participatie bij de plaatsing van een hoogspanningsstation in de buurt onderzocht. In dit gedeelte beschrijven wij de volgende resultaten:

- [Pagina 14](#): Belangrijkste bevindingen van 3.1
- [Pagina 15-16](#): Hoeveel deelnemers een andere afzender verwacht hadden, en zo ja, welke andere afzender.
- [Pagina 17-18](#): De redenen waarom deelnemers een andere afzender hadden verwacht.
- [Pagina 19-20](#): Van welke afzender(s) deelnemers het liefste informatie ontvangen over specifieke projectonderdelen en projectfasen.
- [Pagina 21](#): Wat de communicatie- en participatiebehoefte zijn van de deelnemers bij het plaatsen van een hoogspanningsstation.
- [Pagina 22](#): Hoeveel deelnemers informatie misten in de brief, en zo ja welke informatie zij misten.
- [Pagina 23](#): De gewenste mediakanalen voor communicatie.
- [Pagina 24](#): Eerdere ervaringen van deelnemers met soortgelijke projecten.

3.1. Communicatie- en participatiebehoeften

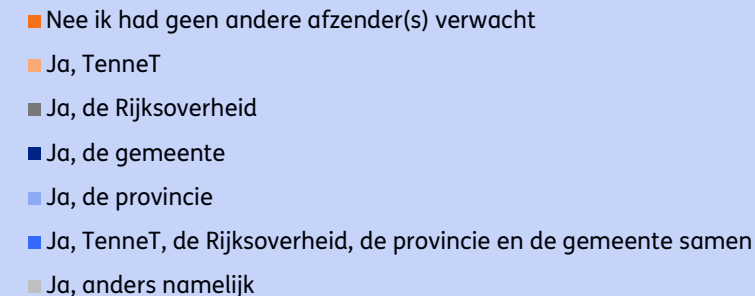
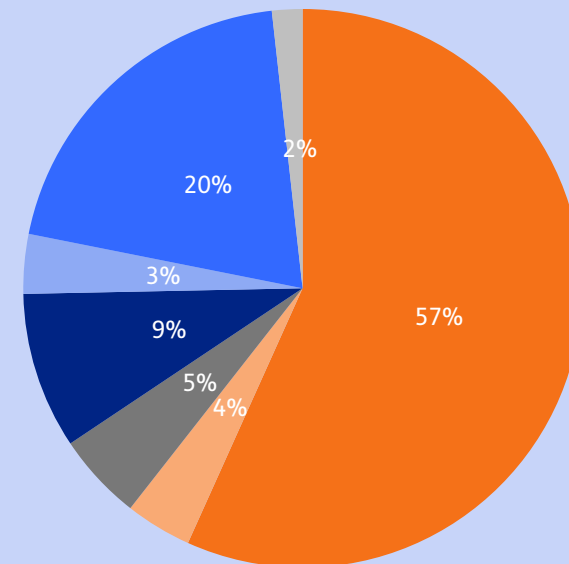

Belangrijkste bevindingen

- 57% verwachtte geen andere afzender(s) dan de afzender die hen getoond was. 20% gaf aan dat zij alle partijen gezamenlijk als afzender hadden verwacht - in plaats van één afzender, omdat deze partijen samen verantwoordelijkheid dragen of belangrijke belanghebbenden zijn in het project. De overige 23% had voorkeur voor één specifieke andere afzender, waarbij de gemeente het vaakst werd genoemd.
- Men wil voornamelijk informatie van de gemeente ontvangen over o.a. inwonersbetrokkenheid, bouwvergunningen, projectinpassing en locatiekeuze.
- 50% van de deelnemers miste informatie in de brief, o.a. over de locatie en/of zoekgebied, overlast en/of leefomgeving, en tijdsplanning en/of besluitvorming.
- Er is een grote participatiebehoefte, waarbij 84% het liefst via een brief geïnformeerd wil worden over de ontwikkelingen van een hoogspanningsstation, en ongeveer twee derde (samen met andere bewoners) invloed wil uitoefenen.

Andere afzender(s) verwacht

- 57% van de deelnemers had geen andere afzender(s) verwacht dan hen was getoond.
- 20% geeft aan dat ze alle partijen samen (TenneT, de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente) als afzenders had verwacht.
- 9% had de gemeente als andere afzender verwacht.
 - Bij 'ja, anders namelijk' werd meestal een combinatie van partijen genoemd die niet als antwoord optie was gegeven (bijvoorbeeld TenneT en de gemeente), waarbij de gemeente ook vaak één van de partijen was.

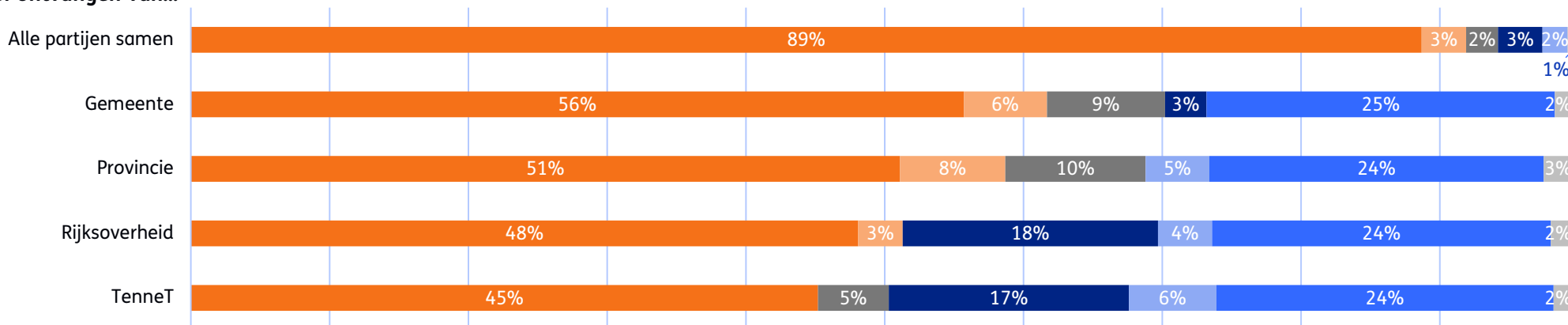

Figuur 1. "Had je één of meerdere andere afzender(s) verwacht bij het lezen van de brief?" (n=1249)

Ander(e) afzender(s) verwacht | Per type brief

89% van de deelnemers die als afzender **TenneT, de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente samen** kregen, had geen andere afzender(s) verwacht. Van de deelnemers die een brief had gezien met maar één afzender, had rond de helft (45%-56%) geen andere afzender verwacht, en één vierde alle partijen samen.

Brief ontvangen van...

Had je een andere afzender verwacht bij het lezen van de brief?

- Nee ik had geen andere afzender(s) verwacht
- Ja, TenneT
- Ja, de Rijksoverheid
- Ja, de provincie
- Ja, anders namelijk
- Ja, de gemeente
- Ja, TenneT, de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente samen

Figuur 2. De verwachte afzender(s) na het lezen van de brief.

Redenen voor de verwachting voor alle afzenders samen

De 20% van alle deelnemers (n=250) die een andere afzender had verwacht in plaats van één van de andere afzenders, namelijk TenneT, de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente samen als afzenders, noemde als hoofdredenen:

Thema	Voorbeeldcitaten van deelnemers
Deze partijen dragen samen verantwoordelijkheid of zijn belangrijke belanghebbenden (62%, n=156)	<p><i>“Omdat het een zaak is die niet alleen de gemeente aangaat, maar al deze partijen”</i></p> <p><i>“Omdat de gemeente, provincie en de overheid ook mee moeten beslissen over wat mogelijk is”</i></p> <p><i>“Zijn allen betrokken bij realisatie”</i></p>
Er zou samenwerking moeten zijn (7%, n=17)	<p><i>“Ze moeten samenwerken om dit project te realiseren”</i></p> <p><i>“Alle partijen moeten hier in samenwerken”</i></p> <p><i>“Samenwerken is pre”</i></p>
Omdat het dusdanig belangrijk / ingrijpend is (6%, n=15)	<p><i>“Groot impact in omgeving en leefruimte”</i></p> <p><i>“Zoiets lijkt me enorm ingrijpend dat alle partijen in zo'n artikel moeten staan”</i></p> <p><i>“Omdat het een grote onderneming is lijkt mij netjes dat de burger goed op de hoogte gesteld wordt”</i></p>
Het project groter is dan enkel voor de gemeente (5%, n=13)	<p><i>“Is toch niet alleen een plaatselijk initiatief”</i></p> <p><i>“Nou dit lijkt me toch een gemeentelijk overstijgend onderwerp”</i></p> <p><i>“De gemeente kan niet alleen zulke belangrijke beslissingen nemen”</i></p>

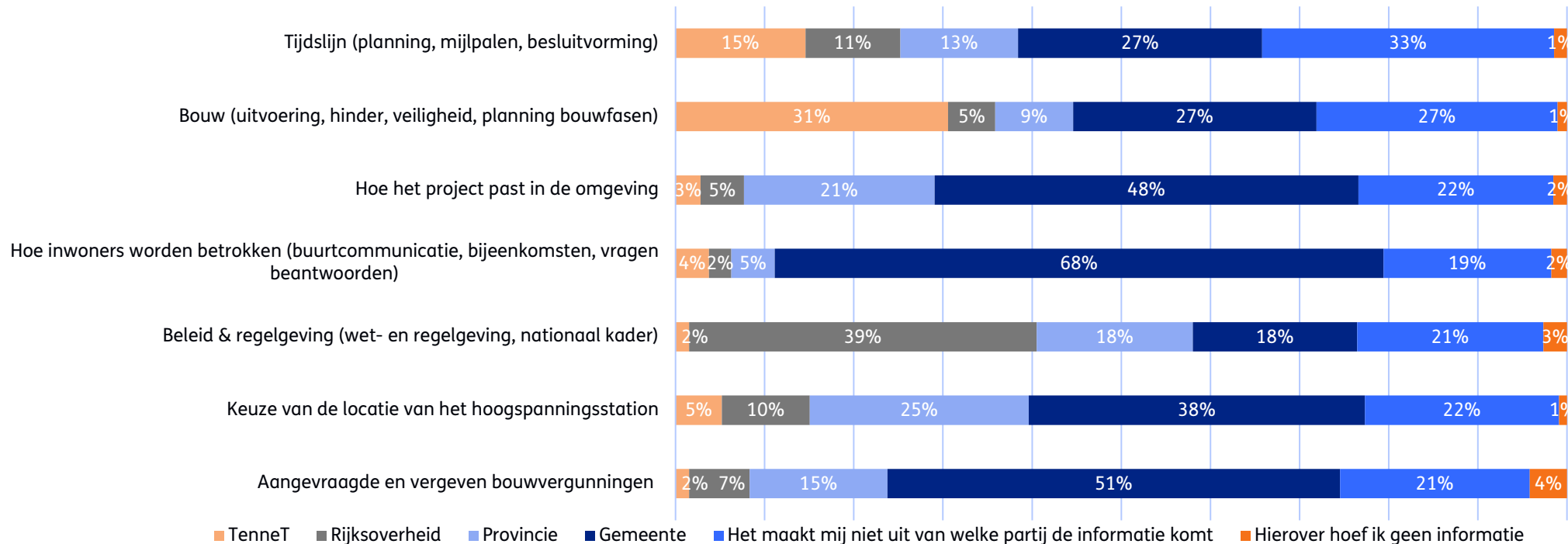
Redenen voor de verwachting voor de gemeente

De 9% van alle deelnemers (n=134) die **de gemeente** als afzender had verwacht in plaats van de andere afzenders, noemde als hoofdredenen:

Thema	Voorbeeldcitaten van deelnemers
Deze partij draagt verantwoordelijkheid of is een belangrijke belanghebbende (55%, n=74)	<p><i>“De gemeente beslist mee over de bouw, de locatie en informeert over de te verwachten ongemakken zoals lawaai en werkzaamheden”</i></p> <p><i>“Zij zijn verantwoordelijk voor de leefomgeving in mijn buurt”</i></p> <p><i>“Zij gaan daar ook over”</i></p>
Deze partij staat het meest dichtbij de burger (15%, n=20)	<p><i>“Omdat zij het meest dichtbij de inwoners staat”</i></p> <p><i>“Als het in mijn gemeente is dan moeten hun er ook bij, ze kennen tenminste de eigen bevolking en niet die van daar boven”</i></p> <p><i>“Gemeente is dichterbij de burger”</i></p>
Ik wil weten dat deze partij er (ook) achter staat (5%, n=7)	<p><i>“Omdat deze hiermee moeten instemmen”</i></p> <p><i>“Als het om de directe omgeving gaat, dan heeft dat ook met de gemeente te maken. Een signaal dat de gemeente erbij betrokken is zou misschien de indruk geven dat de gemeente op de hoogte is van de plannen”</i></p> <p><i>“Uiteindelijk woon ik een gemeente en moeten ook zij hun medewerking aan de bouw geven”</i></p>

Informatiebehoeften per afzender

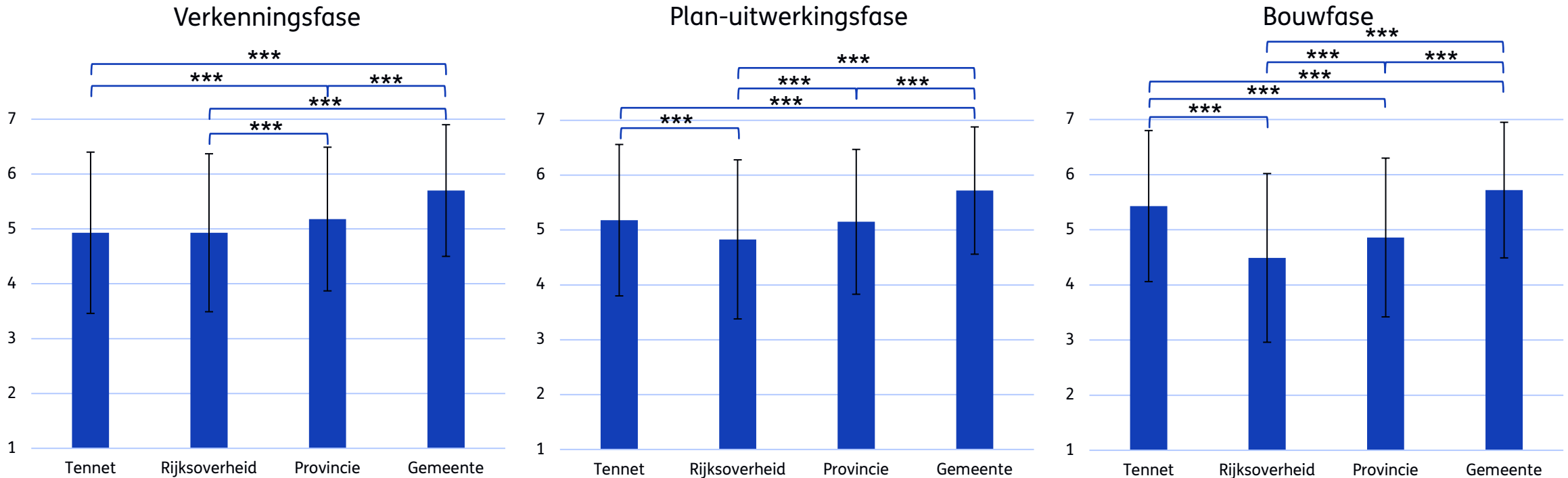
Deelnemers verwachten informatie over het **betrekken van de inwoners** (68%), de **aangevraagde en vergeven bouwvergunningen** (51%), **hoe het project past in de omgeving** (48%) en **keuze van de locatie** (38%) vooral van de **gemeente**. Informatie over **beleid en regelgeving** wordt door 39% verwacht van de **Rijksoverheid**. Over de **tijdslijn en bouw verschillen de meningen**: 33% maakt het niet uit wie hierover informeert, terwijl 31% deze informatie van TenneT verwacht.

Figuur 3. Informatiebehoeften op basis van de vraag ‘Van wie verwacht je de volgende informatie over de plaatsing van een hoogspanningsstation in je omgeving?’ (n=1249).

Voorkeursafzender per projectfase

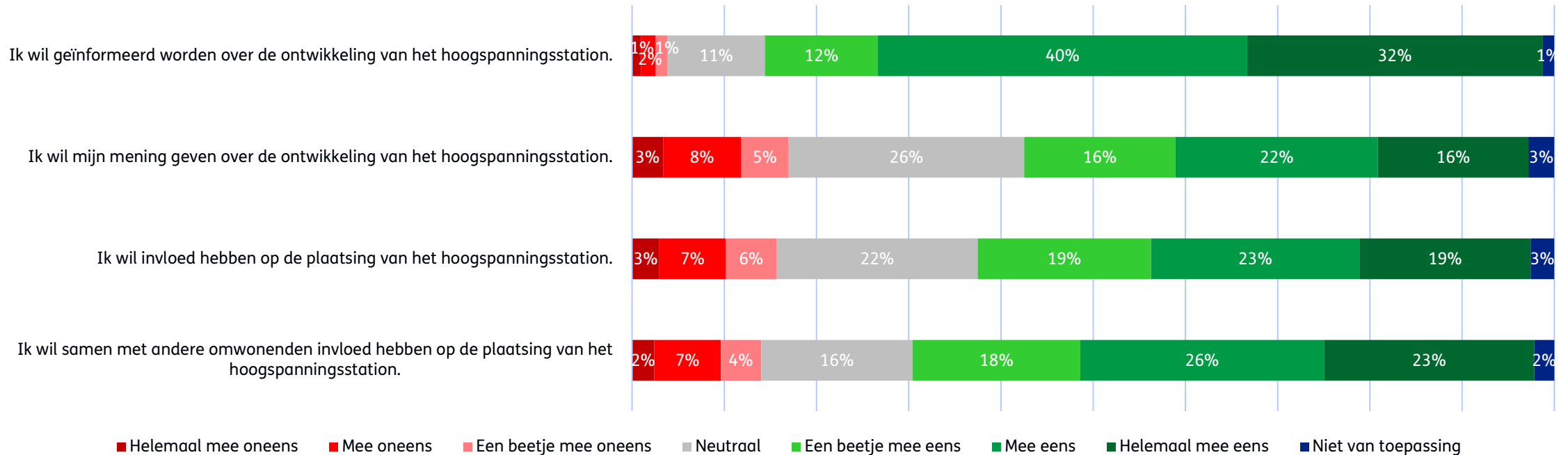
De **gemeente** is zowel in de verkenningsfase, de plan-uitwerkingsfase als de bouwfase het vaakst de voorkeursafzender. Ook **TenneT** scoort hoog in de **bouwfase**.

Figuur 4. Voorkeursafzender per fase op basis van de stellingen ‘In de verkenningsfase/ plan-uitwerkingsfase/ bouwfase zou ik het prettig vinden om informatie te ontvangen van...’ (n=1249).

Communicatie- en participatiebehoeften

Er is een grote communicatie- en participatiebehoefte bij de plaatsing van een hoogspanningsstation: **84%** van de respondenten wil **geïnformeerd worden** over de ontwikkeling van het hoogspanningsstation, **53%** wil **zijn/haar mening geven** over de ontwikkeling van het hoogspanningsstation, **61%** wil **invloed hebben** op de plaatsing van het hoogspanningsstation en **67%** wil dit **samen met anderen omwonenden**.

Figuur 5. Communicatie- en participatiebehoeften op basis van de vraag ‘Bewoners kunnen op verschillende manieren betrokken worden bij de plaatsing van een hoogspanningsstation. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?’, gemeten op een schaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens (n=1249).

Missende informatie

50% van de deelnemers mist geen informatie en van de overige 50% (n=675) missen deelnemers het vaakst informatie over...

Thema*	Voorbeeldcitaten van deelnemers
Locatie en/of zoekgebied (30%, n=201)	<i>“Voorverkenning van eventuele locaties” “In welke omgeving ongeveer gezocht wordt”</i>
Overlast en/of leefomgeving (22%, n=149)	<i>“Verwachtte overlast van het station later, niet alleen tijdens de aanleg” “nadelen, zoals drukte, geluid, verkeer”</i>
Tijdsplanning en/of besluitvorming (20%, n=136)	<i>“Tijdsplanning: hoe lang duren de 3 fasen? En wanneer start de verkenning?” “De verwachte duur van het project, begin fase- eind datum”</i>
Gezondheid en/of veiligheid (19%, n=128)	<i>“Wat de eventuele gevolgen zijn voor de volksgezondheid” “Eventuele gezondheidsrisico's en gevaren”</i>
Communicatie, vragen, en/of inspraak (15%, n=102)	<i>“Waar je verdere informatie kan vinden of eventueel contact opnemen” “Mijn mogelijkheid tot inspraak”</i>

*Antwoorden van één deelnemer bevatten vaak meerdere thema's. De percentages tellen daarom niet op tot 100%.

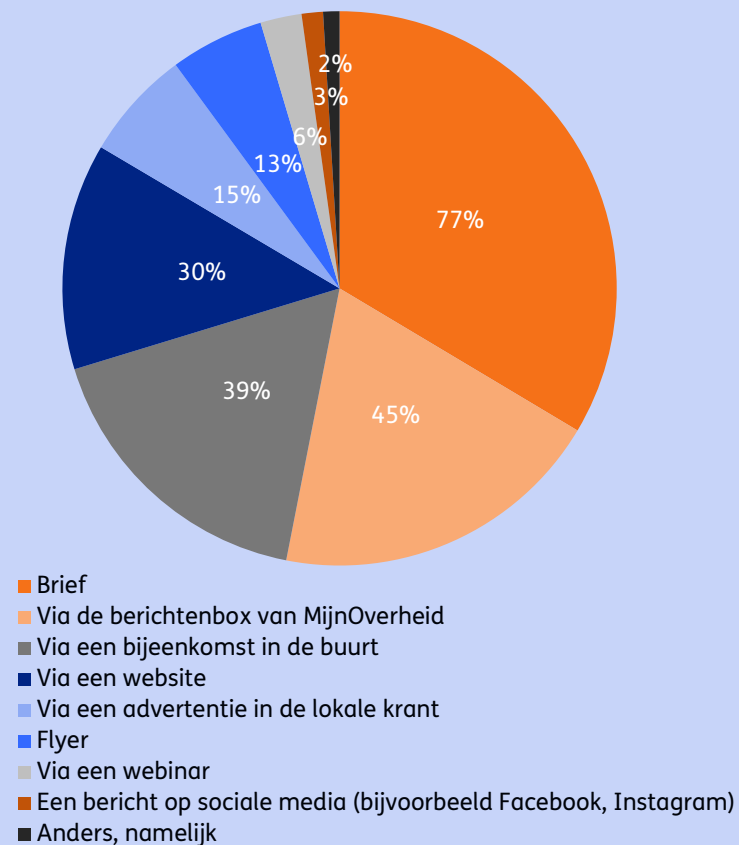
Minder vaak genoemde thema's waren **onderbouwing en/of voordelen** (5%), **projectdetails** (4%), **milieu-impact** (4%), **alternatieven** (2%), **kosten en/of financiering** (2%), **compensatie** (1%), **meer algemene details of informatie** (1%) en **vorm en/of schrijfstijl** (1%). Ook was een gedeelte van de antwoorden anders/onduidelijk (2%) of deelnemers gaven aan toch niks te missen (3%).

Voorkeur mediakanalen

Van de 84% (n = 1053) van de deelnemers die graag geïnformeerd willen worden over de ontwikkelingen van het hoogspanningsstation, wil **77%** informatie het liefst ontvangen via een **brief**.

45% wil deze informatie via de **berichtenbox van MijnOverheid** ontvangen.

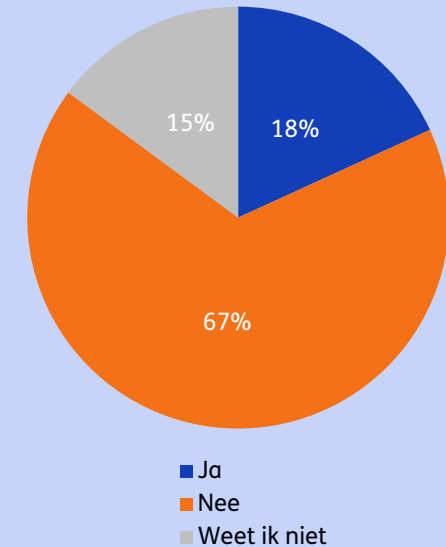
39% via een **bijeenkomst in de buurt** en **30%** via een **website**.

Figuur 6. “Je gaf aan dat je geïnformeerd wil worden over de ontwikkelingen van het hoogspanningsstation. Op welke manier zou je het liefst geïnformeerd willen worden?” (n=1053)

Ervaring soortgelijke projecten

De meeste deelnemers (67%) hebben geen ervaring met een vergelijkbaar energieproject (bijv. hoogspanningsstation, windmolens, waterstofbuisleiding).

Figuur 7. "Heb je eerder een vergelijkbaar energieproject (bijv. hoogspanningsstation, windmolens, waterstofbuisleiding) meegemaakt, of lopen er op dit moment andere projecten in jouw buurt?" (n=1249)

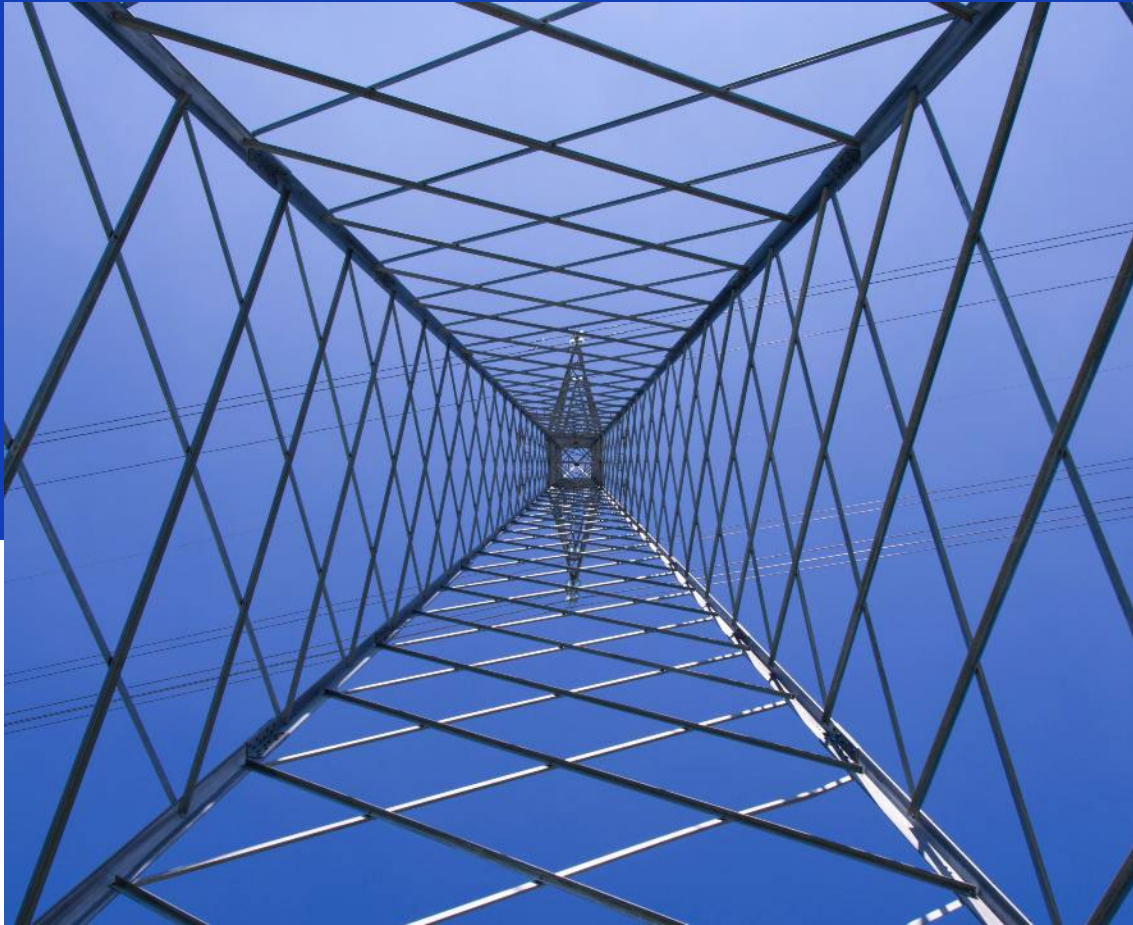
Leeswijzer 3.2

Ook hebben wij het draagvlak voor de plaatsing van hoogspanningsstations in de buurt onderzocht, en de rol van de afzender hierin. In dit gedeelte beschrijven wij de volgende resultaten:

- [Pagina 26](#): Belangrijkste bevindingen van 3.2
- [Pagina 27-28](#): Het algemeen draagvlak voor een hoogspanningsstation in de omgeving, en het draagvlak wanneer de brief van verschillende afzenders komt.
- [Pagina 29-31](#): De ervaren geloofwaardigheid van- en vertrouwen in de afzender en de relatie met draagvlak.
- [Pagina 32](#): Met welke politieke kleur de deelnemers de afzenders associëren.
- [Pagina 33](#): Hoe deelnemers met verschillende politieke voorkeuren de politieke kleur van de afzenders inschatten.
- [Pagina 34-35](#): In hoeverre het voor draagvlak uitmaakt of de politieke perceptie van de afzender overeenkomt met de politieke voorkeur van de deelnemers, en de rol van vertrouwen en ervaren geloofwaardigheid hierin.
- [Pagina 36](#): In hoeverre het verschil tussen de ingeschatte politieke kleur van de afzender en de eigen politieke voorkeur van deelnemers invloed heeft op het draagvlak voor een hoogspanningsstation per afzender.

3.2. Draagvlak voor een hoogspanningsstation

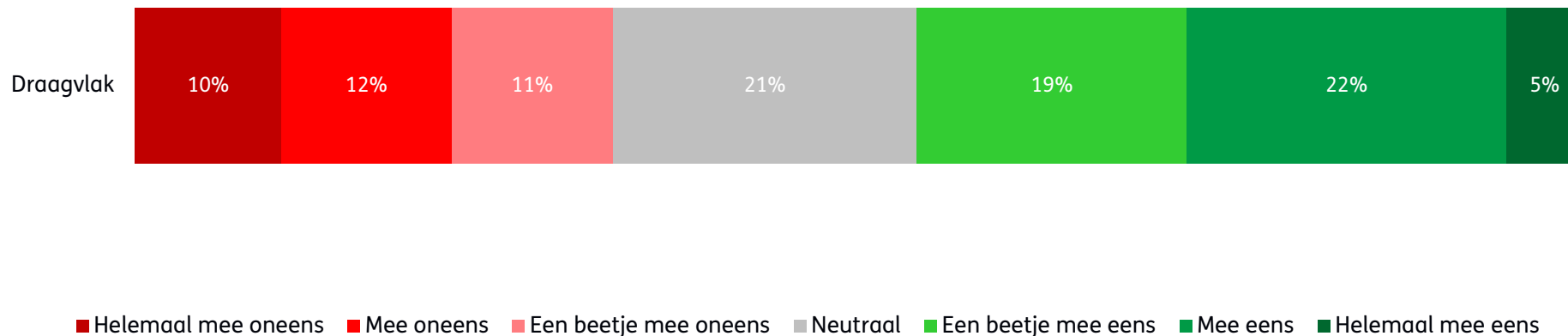

Belangrijkste bevindingen

- 46% van de respondenten is **vóór een hoogspanningsstation** in hun buurt en 33% is tegen.
- Gemeente, provincie en Rijksoverheid worden door ongeveer de helft als **betrouwbaar en geloofwaardig** gevonden; TenneT scoort het laagst en wordt het vaakst als **'neutraal'** beoordeeld.
- Alle afzenders worden vooral geassocieerd met het **politieke 'midden'**; wel zien we dat deelnemers met linkse voorkeur de afzender vaker als **rechts** zien, en deelnemers met rechtse voorkeur de afzender juist vaker als **links** zien.
- We vinden **geen direct effect van de afzender op draagvlak** – het maakt voor het gemiddelde draagvlak niet uit welke afzender er op de brief staat.
- Echter, **hoe groter de ervaren politieke afstand tot de afzender, hoe kleiner het draagvlak** – dit speelt vooral bij rechts-georiënteerde deelnemers. Deze deelnemers hebben minder vertrouwen in de afzender en vinden ze minder geloofwaardig.

Algemeen draagvlak voor een hoogspanningsstation

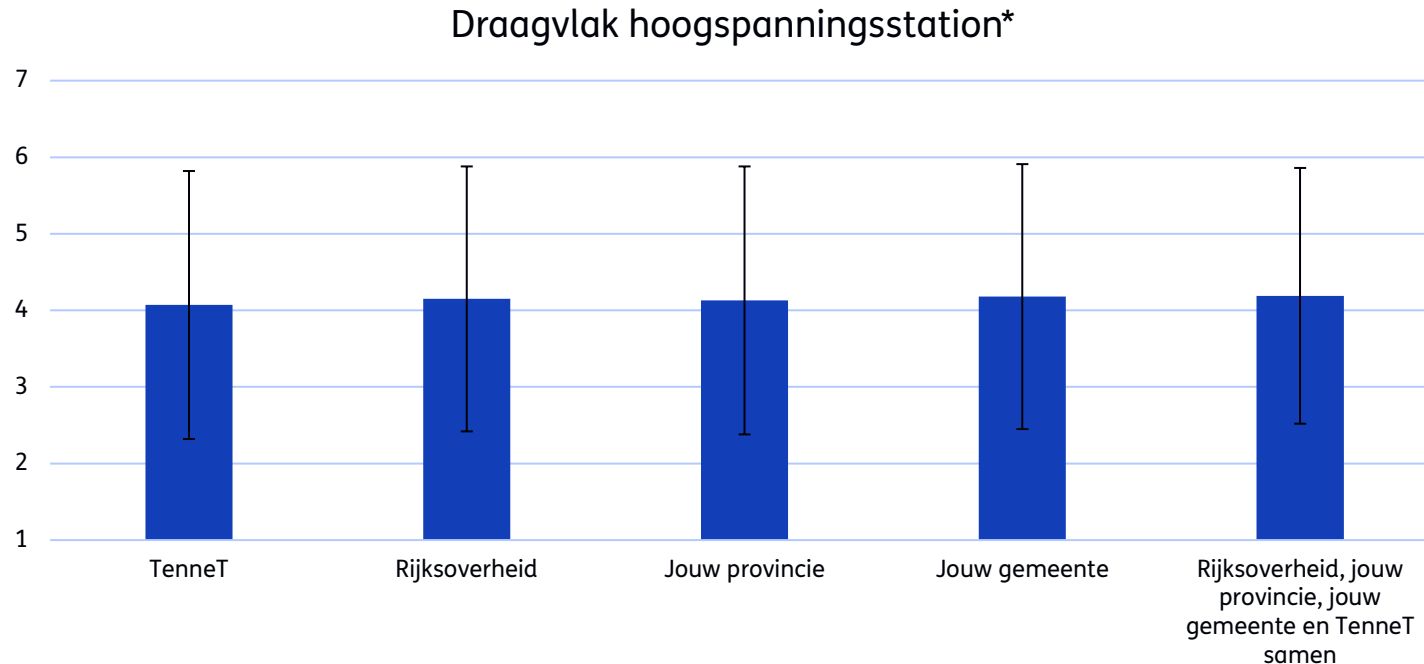
46% van de respondenten is voor een hoogspanningsstation in hun omgeving en één derde is tegen.

Figuur 8. Draagvlak voor een hoogspanningsstation, op basis van de stellingen 'Ik ben voor de bouw van een hoogspanningsstation in mijn omgeving', 'Ik steun de bouw van een hoogspanningsstation in mijn omgeving' en 'Ik vind de bouw van een hoogspanningsstation in mijn omgeving acceptabel', gemeten op een schaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens (n=1249).

Draagvlak voor een hoogspanningsstation | Per afzender

Er is **geen significant verschil tussen de verschillende condities** in het draagvlak voor een hoogspanningsstation, $F(4,1244) = .21$, $p = .94$. Dat betekent dat het voor het algemene draagvlak **niet uitmaakt welke afzender** op de brief staat.

Figuur 9. Verschil in gemiddeld draagvlak en standaarddeviatie (SD; geeft aan hoeveel de waarden in het dataset afwijken van het gemiddelde) voor een hoogspanningsstation per afzender op basis van 3 stellingen 'Ik ben voor de bouw van een hoogspanningsstation in mijn omgeving', 'Ik steun de bouw van een hoogspanningsstation in mijn omgeving' en 'Ik vind de bouw van een hoogspanningsstation in mijn omgeving acceptabel' gemeten op een schaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens (n=1249).

**We vinden hetzelfde resultaat als we in de statistische analyse controleren voor de effecten van geslacht, ervaren geloofwaardigheid afzender, vertrouwen afzender, politieke kleur afzender, politieke oriëntatie deelnemer, en zorgen en attitude tegenover klimaatverandering.*

Ervaren geloofwaardigheid en vertrouwen

Ondanks dat de analyses laten zien dat de afzender niet direct effect heeft op het draagvlak voor het plaatsen van een hoogspanningsstation in de buurt, zien we wel dat het vertrouwen en de ervaren geloofwaardigheid van de afzender ertoe doen.

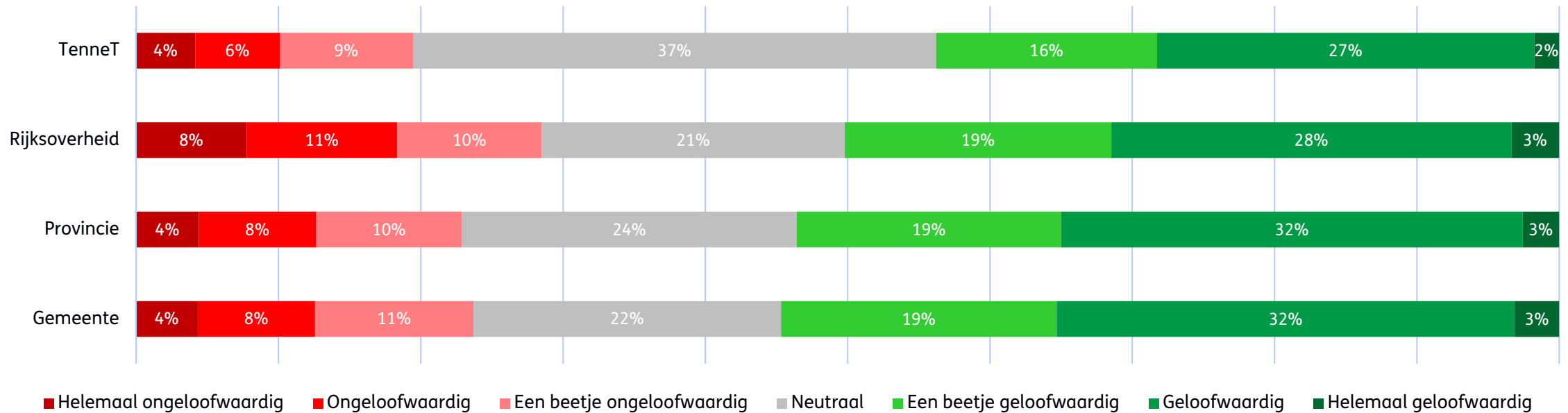
- Hoe geloofwaardiger de afzender, hoe groter het draagvlak voor een hoogspanningsstation ($\rho = 0.47, p < .001$)
- Hoe meer vertrouwen deelnemers hebben in de afzender, hoe groter het draagvlak voor een hoogspanningsstation ($\rho = 0.49, p < .001$).

In de [bijlage](#) staan alle gemeten eigenschappen van de deelnemers en de afzender die significant samenhangen met draagvlak.

Ervaren geloofwaardigheid van de afzenders

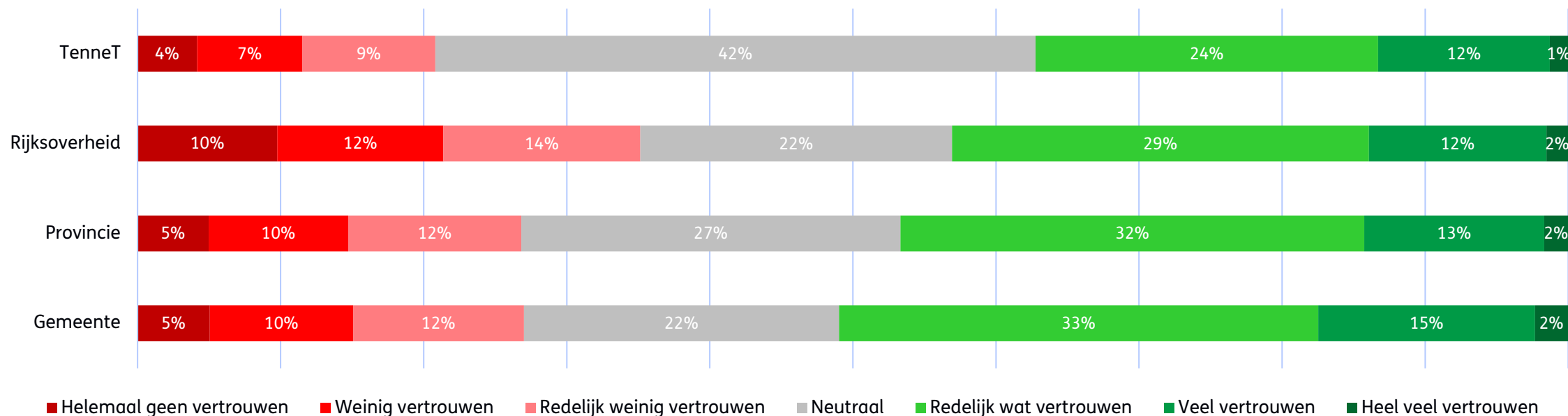
De helft van de respondenten beoordeelt de **gemeente (54%), provincie (54%) en de Rijksoverheid (50%) als geloofwaardig**. TenneT scoort het laagst en wordt door 45% van de respondenten als geloofwaardig beoordeeld en 37% van de respondenten geeft 'neutraal' aan.

Figuur 10. Ervaren geloofwaardigheid van de afzenders op basis van de vraag ‘Hoe geloofwaardig vind je de volgende partijen?’ gemeten op een schaal van (1) helemaal ongeloofwaardig tot (7) helemaal geloofwaardig (n=1249).

Vertrouwen in de afzenders

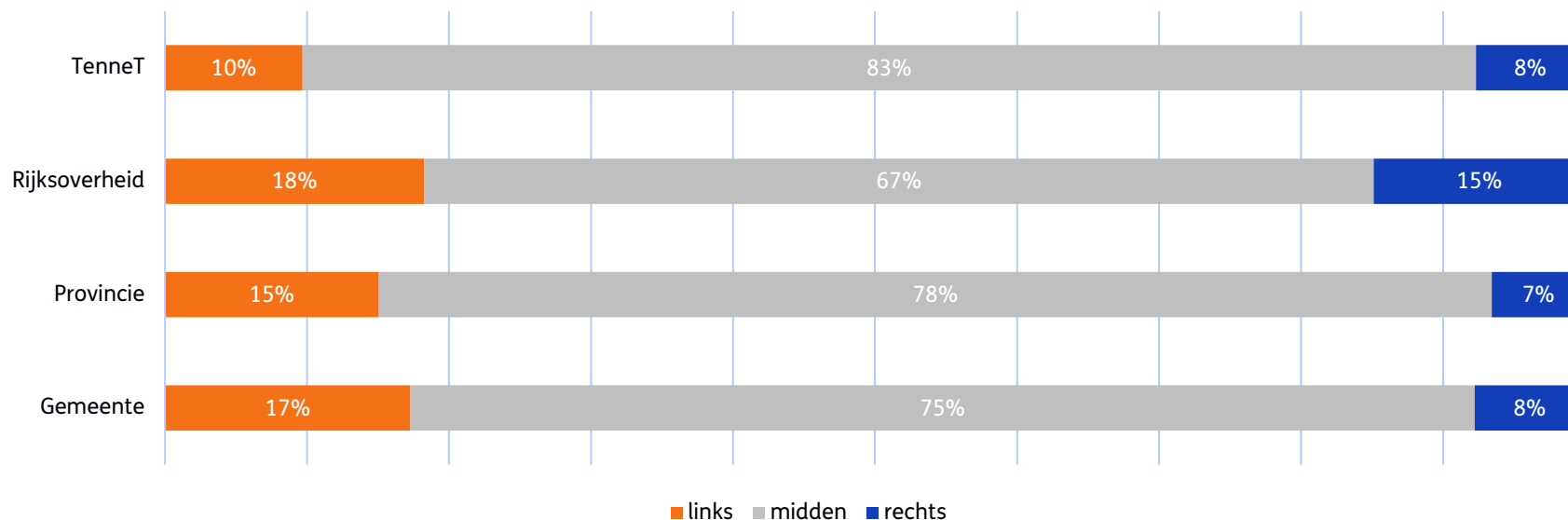
De helft van de respondenten geeft aan de **gemeente (50%)** te vertrouwen, 47% de provincie en 43% de Rijksoverheid. TenneT scoort het laagst met maar 37% die TenneT vertrouwt en de hoogste score op 'neutraal' (42%).

Figuur 11. Vertrouwen in de afzenders op basis van de vraag ‘Hoeveel vertrouwen heb je in de volgende partijen?’ gemeten op een schaal van (1) helemaal geen vertrouwen tot (7) heel veel vertrouwen (n=1249).

Politieke perceptie van de afzenders

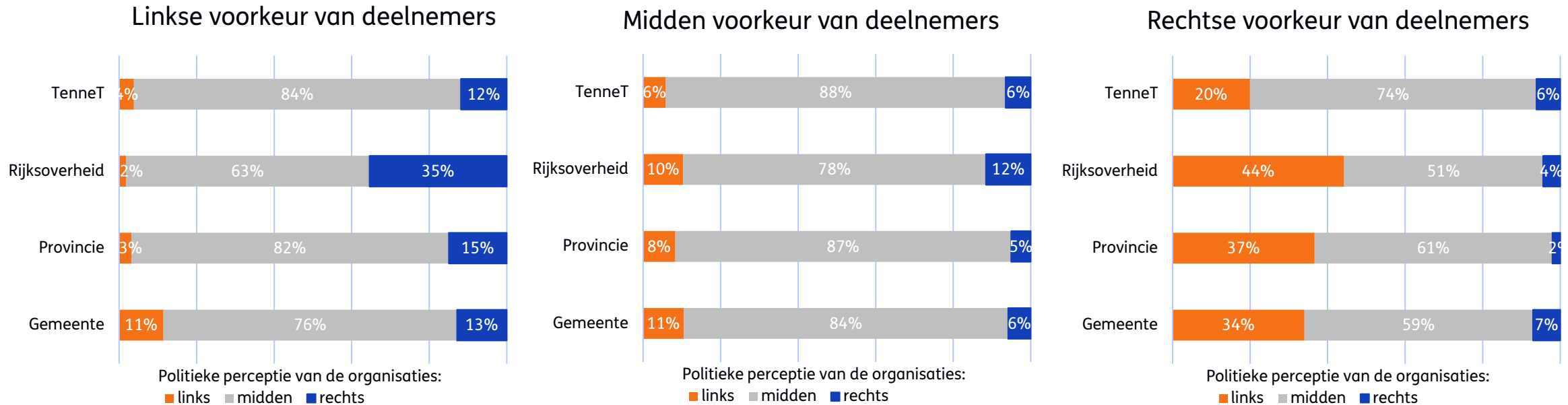
Voor alle vier de afzenders geldt dat zij **overwegend als politiek ‘midden’** worden gezien, waarbij **TenneT het meest (83%) ‘midden’** wordt gezien van alle afzenders. De Rijksoverheid heeft het breedste politieke profiel, met relatief hogere percentages aan zowel de linker- als rechterkant. De gemeente en provincie worden relatief gezien iets vaker als links beschreven.

Figuur 12. Politieke perceptie van de afzender op basis van de vraag “Met welke politieke kleur associeer je de volgende partijen?”, gemeten op één schaal van links (1) tot rechts (11) (n=1249).

Politieke perceptie van de afzenders | Per politieke voorkeur

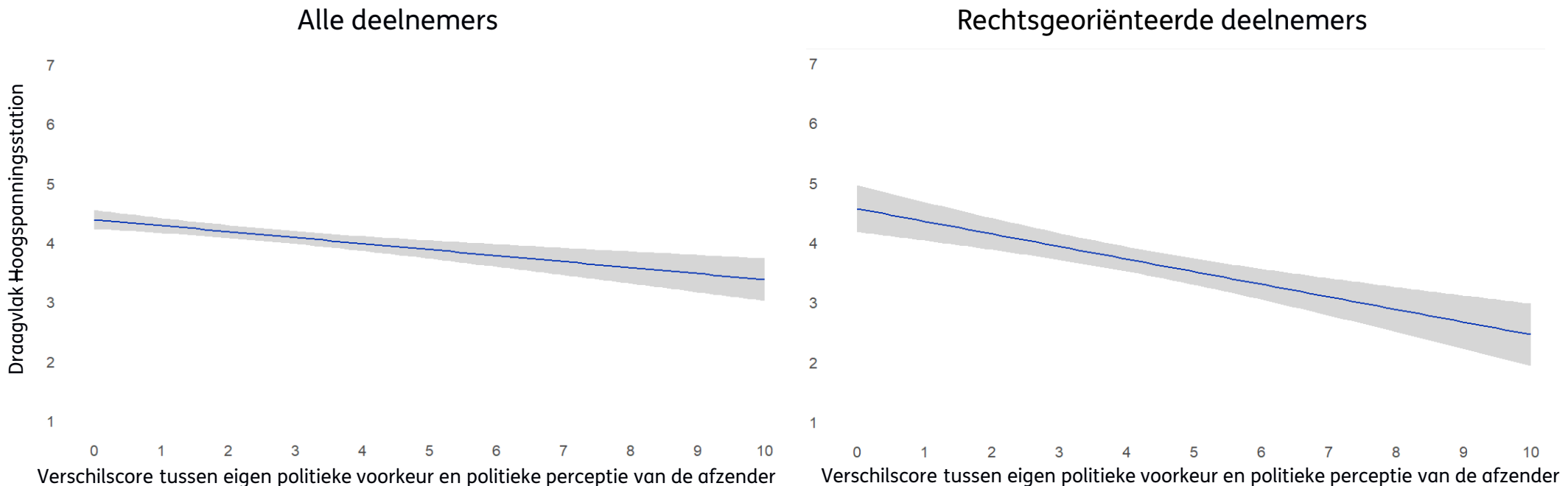
Over het algemeen zien linksegeoriënteerde deelnemers de organisaties als meer ‘rechts’, terwijl rechtsegeoriënteerde deelnemers de organisaties juist als meer ‘links’ inschatten. Opvallend is dat deelnemers die zichzelf in het politieke midden plaatsen, ook de afzenders als ‘midden’ inschatten.

Figuur 13. Politieke perceptie van de afzender op basis van de vraag “Met welke politieke kleur associeer je de volgende partijen?”, gemeten op één schaal van links (1) tot rechts (11) per politieke voorkeur van de deelnemers (n links = 288; n midden = 494, n rechts = 341).

Politieke afstand tussen individu en afzender en draagvlak

Hoe groter de ervaren politieke afstand tussen het individu en de afzender van de gelezen tekst (verschilscore), hoe kleiner het draagvlak voor een hoogspanningsstation, $\beta = -0.10$, $t(1025) = -4.32$, $p < .001$. Dit wordt vooral veroorzaakt door de meer rechtsgeoriënteerde deelnemers, $\beta = -0.21$, $t(283) = -5.16$, $p < .001$. Onder meer linksgeoriënteerde deelnemers, $\beta = -0.07$, $t(241) = -1.19$, $p = .23$, en deelnemers die zich in het politieke midden plaatsen vinden we geen significant effect, $\beta = -0.06$, $t(392) = -0.71$, $p = .48$.*

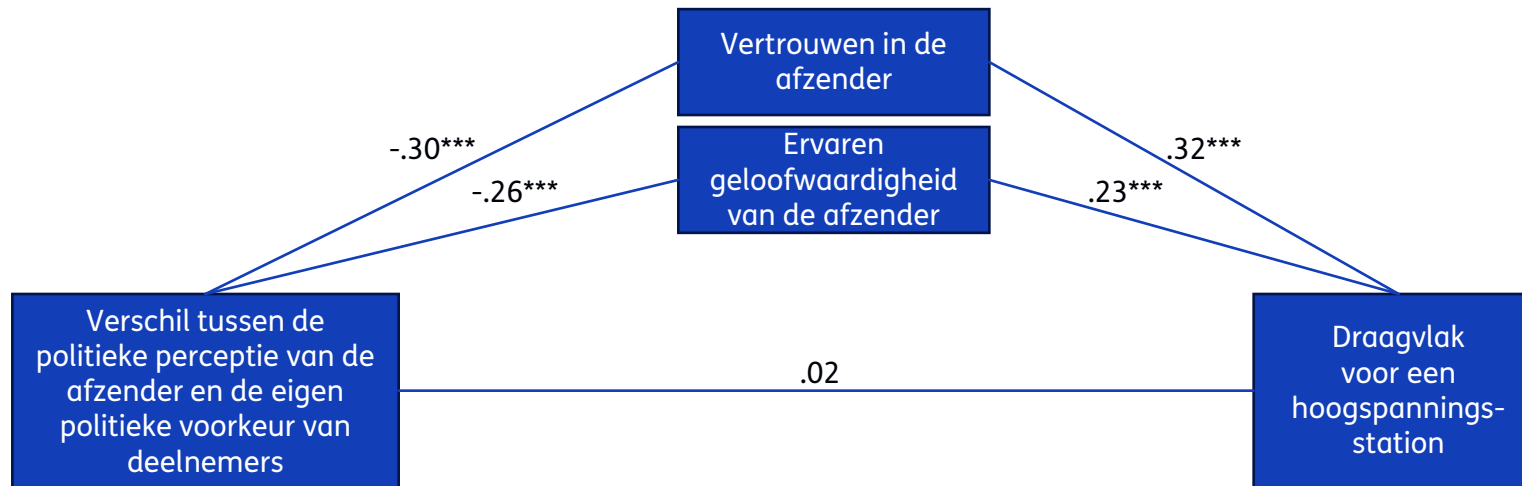

Figuur 14. Invloed van het verschil tussen de politieke perceptie van de afzender en de eigen politieke voorkeur van deelnemers op het draagvlak voor een hoogspanningsstation (n totaal – alle deelnemers, exclusief de deelnemers die de brief van alle afzenders hebben gelezen=1027; n rechts=285).

*We zien hetzelfde resultaat als we in het statistische model ook controleren voor geslacht, ervaren geloofwaardigheid afzender, vertrouwen afzender, politieke kleur afzender, politieke oriëntatie deelnemer, en zorgen en attitude tegenover klimaatverandering.

De rol van vertrouwen en ervaren geloofwaardigheid

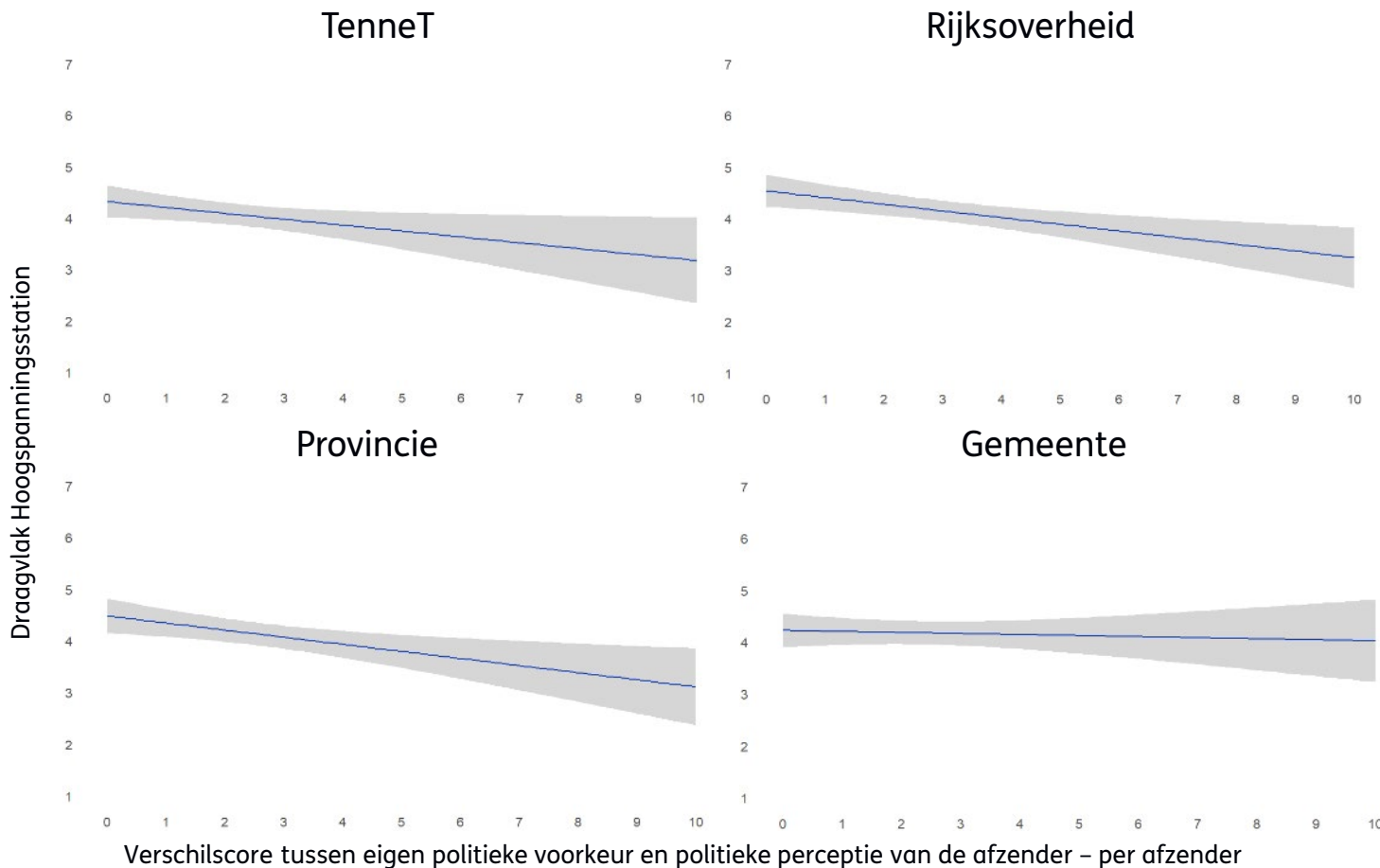
De invloed van de politieke afstand tussen het individu en de afzender van de gelezen tekst op draagvlak voor een hoogspanningsstation **komt volledig door de ervaren geloofwaardigheid en het vertrouwen in de afzender** ($\beta = -0.16, p < .001$): **Hoe groter de politieke afstand** tussen individu en afzender, **hoe lager het vertrouwen in** ($\beta = -.10, p < .001$), en de **ervaren geloofwaardigheid** ($\beta = -.06, p < .001$) **van de afzender**, wat leidt tot minder draagvlak voor een hoogspanningsstation.*

*** $p < .001$

*Het totale indirecte effect was significant ($\beta = -0.16, p < .001$). Het directe effect was niet significant ($\beta = 0.02, p = .40$), wat duidt op volledige mediatie.

Politieke afstand tussen individu en afzender en draagvlak | Per afzender

Onder deelnemers die **TenneT**, de **Rijksoverheid**, of de **provincie** als afzender kregen geldt: Hoe groter de ervaren politieke afstand tussen het individu en de afzender van de gelezen tekst (verschilscore), hoe kleiner het draagvlak voor een hoogspanningsstation (TenneT: $\beta = -0.11$, $t(270) = -2.17$, $p = .03$; Rijksoverheid: $\beta = -0.13$, $t(281) = -3.24$, $p = .001$; provincie: $\beta = -0.14$, $t(235) = -2.82$, $p = .005$).

Dit is niet het geval onder deelnemers die de **gemeente** als afzender kregen, $\beta = -0.02$, $t(233) = -0.40$, $p = .69$.

Figuur 15. Invloed van het verschil tussen de ingeschatte politieke kleur van de afzender en de eigen politieke voorkeur van deelnemers op het draagvlak voor een hoogspanningsstation per afzender (n TenneT=272; n Rijksoverheid=283; n provincie=237; n gemeente=235; n alle afzenders samen=222).

4. Conclusies & Aanbevelingen

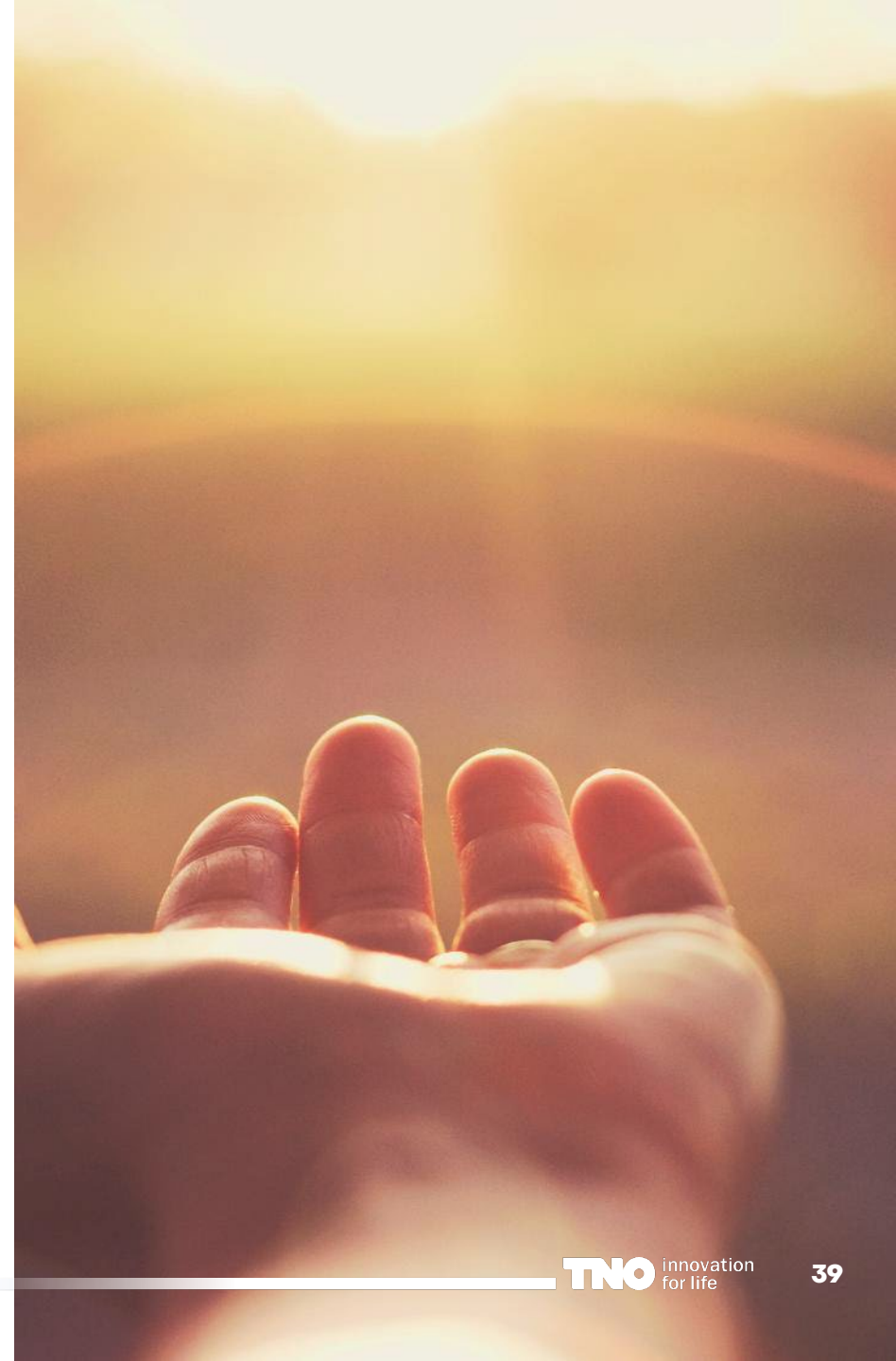
Communicatie- en participatiebehoeften

- Bijna 60% van de deelnemers had **geen andere afzender** verwacht dan gezien in het experiment. 20% van de deelnemers had echter wel een voorkeur voor een brief verzonden vanuit **alle betrokken partijen samen** (het Rijk, provincie, gemeente en Tennet). De belangrijkste reden die wordt gegeven is dat deze partijen **samen verantwoordelijkheid dragen of belanghebbenden zijn** bij de plaatsing van een hoogspanningsstation.
- Per projectfase heeft de **gemeente** het vaakst de voorkeur als afzender, opnieuw omdat deze partij **verantwoordelijkheid draagt** en een **belanghebbende** is door de locatie, maar deels ook omdat deze partij het **dichtst bij de inwoners** staat.
- In de gelezen brief misten sommige deelnemers informatie over o.a. **locatie** en/of **zoekgebied**, **overlast** en/of **leefomgeving**, en **tijdsplanning** en/of **besluitvorming**.
- Bij het plaatsen van een hoogspanningsstation verwachten deelnemers vooral informatie te ontvangen over **participatiemogelijkheden van inwoners**, de **aangevraagde en vergeven bouwvergunningen**, **hoe het project past in de omgeving** en **keuze van de locatie**.
- De participatiebehoefte is groot. Meer dan 80% van de deelnemers wil **geïnformeerd worden** over het project met een **brief (77%)** of de **berichtenbox van MijnOverheid (45%)**. Ook hebben veel deelnemers behoefte aan inspraak over de plaatsing en de ontwikkeling van het hoogspanningsstation.

Afzender en draagvlak

- 46% van de onderzoeksdeelnemers is vóór een hoogspanningsstation in de buurt en ongeveer één derde is tegen.
- De verschillende afzenders hadden geen directe invloed op het draagvlak: de ene partij zorgde niet voor gemiddeld meer draagvlak dan een andere partij.
- Wel zien we dat het vertrouwen in de afzender, de ervaren geloofwaardigheid van de afzender en ideologische identiteit van de deelnemers een belangrijke rol spelen.
- Hoe geloofwaardiger de afzender, hoe groter het draagvlak voor een hoogspanningsstation. Ook geldt hoe meer vertrouwen de deelnemers hebben in de afzender, hoe groter het draagvlak voor een hoogspanningsstation.
- Daarnaast zien we dat wanneer de onderzoeksdeelnemers zich sterker identificeren met links of rechts, zij de afzender vaker tot de 'out-group' rekenen. Oftewel, linkse deelnemers zien de partijen vaker als rechts (dan rechtse deelnemers), terwijl rechtse deelnemers de partijen vaker met links associëren (dan linkse deelnemers). Deelnemers met een voorkeur voor het politieke midden hebben vaker de indruk dat de afzender ook tot het politieke midden behoort.
- Vervolgonderzoek is nodig om te bepalen in hoeverre deze resultaten generaliseerbaar zijn naar casussen waar andere beleidsmaatregelen worden geïmplementeerd.

Afzender en draagvlak

- De ideologische identiteit, het vertrouwen in de afzender en de ervaren geloofwaardigheid van de afzender hebben invloed op het draagvlak.
- Hoe groter het verschil tussen de eigen politieke voorkeur van deelnemers en de politieke kleur die zij aan de afzender toeschrijven, hoe kleiner het draagvlak voor een hoogspanningsstation in de buurt. Dit effect is vooral te zien bij onderzoeksdeelnemers met een rechtse politieke voorkeur.
- Deze relatie is volledig te verklaren door ervaren geloofwaardigheid en vertrouwen: Deelnemers bij wie het verschil tussen hun eigen politieke voorkeur en de politieke kleur die zij aan de afzender toeschrijven groter is, beoordelen de afzender als minder geloofwaardig en hebben minder vertrouwen – in beide gevallen samenhangend met minder steun voor het plaatsen van een hoogspanningsstation in de buurt.
- Daarnaast zien we dat de Rijksoverheid, de provincie of TenneT als afzenders dit ‘polariserende effect’ meer in de hand werken dan communicatie vanuit de gemeente. We zien dat deelnemers met een meer linkse of rechtse voorkeur deze partijen eerder associëren met de tegenovergestelde politieke kleur, en dat deze vergrote politieke afstand een negatieve invloed heeft op het draagvlak voor een hoogspanningsstation. De gemeente zorgt het minst voor een ‘polariserend effect’.

Aanbevelingen voor beleidsmakers

- 1. Kies in communicatie bewust de afzender die het meeste vertrouwen geniet bij de doelgroep.** Met een goed doordachte communicatiestrategie kunnen meer mensen worden meegenomen in het proces – wat bij de plaatsing van een hoogspanningsstation bijzonder relevant is, omdat één derde van de onderzoeksdeelnemers aangeeft er tegen te zijn.
- 2. Communiceer niet alleen over het proces, maar ook over zorgen.** Er is veel behoefte aan informatie, niet alleen over het proces van het project zelf, maar ook over mogelijke negatieve gevolgen voor bewoners en het milieu. Denk bijvoorbeeld aan zorgen met betrekking tot gezondheid en de gevaren van elektriciteit.
- 3. Organiseer gelegenheden tot inspraak.** Hoewel daadwerkelijke deelname lager uit kan vallen, geven veel inwoners aan behoefte te hebben aan inspraak bij de plaatsing van een hoogspanningsstation.
- 4. Gebruik brieven in combinatie met de berichtenbox van MijnOverheid.** Deelnemers die geïnformeerd willen worden, hebben de grootste voorkeur voor deze communicatiemiddelen.
- 5. Communiceer vanuit alle betrokken partijen indien gepast.** Deelnemers geven aan dat ze het logisch vinden dat vanuit alle belanghebbende partijen wordt gecommuniceerd bij het informeren over een dergelijk grootschalig project.
- 6. Communiceer in elk geval vanuit de gemeente.** Politieke kleur, vertrouwen in en ervaren geloofwaardigheid van de afzender beïnvloeden het draagvlak. De gemeente is bij alle projectfasen de voorkeursafzender en laat in deze analyse het kleinste polariserende effect zien.

5. Referenties

Referenties

1. Craig, S., & McCann, J. (1978). Assessing communication effects of energy conservation. *Journal of Consumer Research*, 5, 82–88. <https://doi.org/10.1086/208718>
2. Diamond, E., & Zhou, J. (2022). Whose policy is it anyway? Public support for clean energy policy depends on the message and the messenger. *Environmental Politics*, 31(6), 991-1015. <https://doi.org/10.1080/09644016.2021.1969844>
3. Kim, S. B., & Kim, D. Y. (2014). The effects of message framing and source credibility on green messages in hotels. *Cornell Hospitality Quarterly*, 55(1), 64-75. <https://doi.org/10.1177/1938965513503400>
4. MacInnes, S., Hornsey, M. J., Bretter, C., Pearson, S., Fielding, K. S., & Bersoff, D. (2026). Who do we trust on climate change, and why?. *Global Environmental Change*, 96, 103096. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2025.103096>
5. Xiao, M. (2023). Environmental communication on Twitter: The impact of source, bandwagon support, and message valence on target audiences. *Sustainability*, 15(20), 14732. <https://doi.org/10.3390/su152014732>
6. Esposito, S. R., Hornsey, M. J., & Spoor, J. R. (2013). Shooting the messenger: Outsiders critical of your group are rejected regardless of argument quality. *British Journal of Social Psychology*, 52(2), 386-395. <https://doi.org/10.1111/bjso.12024>
7. Hurst, K., & Stern, M. J. (2020). Messaging for environmental action: The role of moral framing and message source. *Journal of Environmental Psychology*, 68, 101394. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2020.101394>
8. Kahan, D. M. (2017). Misconceptions, misinformation, and the logic of identity-protective cognition. *SSRN Electron. J. Cultural Cognition Project*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2973067>

6. Bijlage

Draagvlak hangt samen met...

Eigenschappen onderzoeksdeelnemers

- **Geslacht** ($\rho = -0.18, p < .001$) [zwakke relatie]: onder vrouwen is meer draagvlak voor een hoogspanningsstation dan onder mannen.
- **Politieke voorkeur** ($\rho = 0.18, p < .001$) [zwakke relatie]: onder linksgeoriënteerde deelnemers is meer draagvlak voor een hoogspanningsstation dan onder recht georiënteerde deelnemers.
- **Positieve attitude tegenover de energietransitie** ($\rho = 0.33, p < .001$) [medium relatie]: onder deelnemers die positiever zijn tegenover de energietransitie is meer draagvlak voor een hoogspanningsstation dan onder deelnemers die minder positief zijn.
- **Zorgen over klimaatverandering** ($\rho = 0.15, p < .001$) [zwakke relatie]: onder deelnemers die zich meer zorgen over klimaatverandering is meer draagvlak voor een hoogspanningsstation dan onder deelnemers die zich minder zorgen maken.

Eigenschappen afzender

- **Ervaren geloofwaardigheid** ($\rho = 0.47, p < .001$) [medium relatie]: hoe geloofwaardiger de afzender door deelnemers wordt beoordeeld, hoe groter het draagvlak voor een hoogspanningsstation.
- **Vertrouwen** ($\rho = 0.49, p < .001$) [medium relatie]: hoe betrouwbaarder de afzender door deelnemers wordt beoordeeld, hoe groter het draagvlak voor een hoogspanningsstation.
- **Politieke kleur** ($\rho = -0.16, p < .001$) [zwakke relatie]: hoe rechtser de ervaren politieke kleur van de afzender, hoe groter het draagvlak voor een hoogspanningsstation.